Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XL | Cena lista je $8.00 | Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | CHICAGO 23, ILL., ČETRTEK, 12. FEBRUARJA (FEB. 12), 1948 | Subscription $8.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 30

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Rusija ne bo provocirala vojne, pravi Eisenhower

Nobena država ne more tvegati svetovnega konflikta. General pohvalil maršala Žukova

Washington, D. C., 11. feb.—General Dwight D. Eisenhower, ki je resigniral kot šef generalnega štaba, je dejal, da je popolnoma uverjen, da namen Sovjetske unije ni provociranje vojne. On je govoril pred člani kluba časnikarjev.

"Bojimo se bedastih stvari, da bodo sprožile bedasto vojno," je dejal. "Majhne iskre dostikrat zanetijo velike požare. Sovjetska unija ne bo tvegala svetovne vojne. To velja tudi za Ameriko in vse druge države. Nobena je ne bi mogla podpirati."

Diskuzije o Sovjetski uniji je sprožil neki časnikar, ko je vprašal Eisenhowerja, ali je Evropa ali Azija večje strateške važnosti za zaščito Združenih držav. General je odgovoril, "da je Evropa zapadno od reke Volge najvažnejši del sveta z našega stališča in vidika. V tem delu sveta obstoja industrijska zmogljivost za ogromno produkcijo blaga. Kadar bodo industrije tamkaj začele producirati vojni material, tedaj bo prišel čas za ameriško akcijo."

Eisenhower je označil Marshallov načrt za važen zaščiten ukrep, zaeno pa je dostavil, da bi morala Amerika pomagati vsaki državi, ki hoče ohraniti svojo neodvisnost. Vsaka taka država je lahko zaveznica Amerike.

"Ali si morete predstavljati Ameriko kot izoliran otok demokracije na svetu?" je vprašal. "To ni mogoče danes. Biti moramo uverjeni, da bodo države, ki ščitijo svobodo ljudi, okrevale in zgradile temelje blagostanju. V obratnem slučaju ne bomo mogli rešiti problemov."

Resignacija generala Eisenhowerja kot šefa generalnega štaba je stopila v veljavo zadnjo soboto. Njegovo pozicijo je prevzel general Omar Bradley, ki je bil navzoč, ko je Eisenhower govoril pred časnikarji. Eisenhower bo kmalu prevzel predsedništvo univerze Columbije v New Yorku.

Na vprašanje, ali bo povabil ruskega maršala Gregorija K. Žukova, naj se udeleži ceremonij, ko bo ustoličen kot predsednik univerze, je Eisenhower odgovoril:

"Ako bi mogel pridobiti Žukova za obisk Amerike iz katerega koli razloga, se ne bi obotavljal. Želim, da bi bilo več takih mož kot je Žukov. Ruski maršal je poštenjak in vojaški veščak."

Eisenhower je bil vprašan, ako je iznajdba atomske bombe odpravila potrebo vzdrževanja močnih oboroženih sil na kopnem. "Vedno smo iskali in še iščemo metode, ki bi omogočile ceneno vodstvo vojne," je odgovoril. "Uporabljanje atomskih bomb v vojni predvideva okupacijo in držanje baz na ozemlju sovražnika. To je delo oboroženih sil na kopnem. Atomske bombe niso odpravile potrebe vzdrževanja velikih armad."

Eisenhower je nedavno naznanil, da ne mara biti kandidat za predsednika Združenih držav na listi republikanske stranke. Takrat je izrazil tudi željo, da bi drugi ameriški generali sledili njegovemu zgledu. Cikal je zlasti na generala Douglasa MacArthurja, poveljnika okupacijskih sil na Japonskem, katerega hočejo nekateri krogi pridobiti za objavo deklaracije, da bo predsedniški kandidat.

Ameriške ladje bodo odšle iz Taranta

Italijanska vlada tarča kritike

Rim, 11. feb.—Enote ameriške bojne mornarice bodo zapustile Taranto in druge italijanske luke. Odhod ladij je sugerirala vlada premierja Alcida de Gasperija, voditelja stranke krščanskih demokratov. Poveljstvo ameriške bojne mornarice je opozorila na možne komplikacije, ako bi bojne ladje ostale v italijanskih lukah in vodovju v dobi pred splošnimi volitvami, ki bodo 18. aprila.

Podadmiral Forrest B. Sherman, poveljnik ameriške bojne mornarice, je namignil, da bodo ladje zapustile italijanske luke 5. marca. V Taranto so dospele v oktobru lanskega leta. Amerika je potem poslala tisoč pomorščakov v Sredozemlje, kar je izzvalo vihar protesta v levičarskem tisku. Premier De Gasperi je bil tarča ostre kritike in obdolžen, da je dovolil Ameriki ustanovitev mornarične baze v Italiji.

Komunisti in drugi levičarji so trdili, da je De Gasperi postal hlapec ameriških imperialistov in da se pokori ukazom iz Washingtona. Amerika je bila obdolžena, da hoče vsiliti svojo politično voljo italijanskemu ljudstvu.

Notranji minister Scelba je naznanil, da je bilo 16 oseb aretiranih v zvezi s prvim nasiljem v volilni kampanji. Trije komunisti so bili ubiti v bitki z desničarji v San Ferdinando di Puglji. Bitko so provocirali desničarji z napadom na komuniste.

IZPRAZNEVANJE NEMŠKIH TOVARN KRŠENJE MEDNARODNEGA PRAVA?

Frankfurt, Nemčija, 11. feb.—Izjava državnega tajnika Marshalla, da se bo izpraznevanje nemških tovarn v ameriški okupacijski coni nadaljevalo, je razburila Nemce. Izjava je v Marshallovem pismu, ki je bilo dostavljeno senatorju Vandenbergu, načelniku odseka za zunanje zadeve.

Marshall je dejal, da je izpraznevanje nemških tovarn v ameriški okupacijski coni v soglasju z reparacijskim programom. Ako se program ne bi izvajal, bi nastale resne komplikacije v zapadni Nemčiji.

Nemški justični minister Karl A. Zinn je komentiral Marshallovo izjavo. "Izpraznevanje nemških tovarn po skoro treh letih zaključenja sovražnosti je kršenje mednarodnega prava," je dejal. "Nobene moralne in legalne podlage ni za odvzetje ljudstvu naravnih virov, sredstev produkcije in uposlitve. Odvzetje ni samo nelegalno, temveč tudi kršenje človeških in lastninskih pravic."

Dr. Kurt Magnus, pomožni ekonomski minister, je zavrnil Marshallovo trditev, da bodo nemške tovarne več prispevale k ekonomskemu okrevanju zapadne Evrope, če bodo premeščene v druge države. "Tovarne bodo več prispevale k okrevanju, ako bodo ostale v Nemčiji," je dejal.

Direktorji velikih tovarn mila v Duesseldorfu so protestirali pri ameriški vojaški vladi proti premestitvi tovarn. Protest je dobil takojšen odgovor. "Vi se poslužujete Goebbelsovih metod," je bil odgovor. "Hočete obdržati glicerin. Ako boste vztrajali v svoji propagandi, boste vsi aretirani."

Erhard Salzer, lastnik tovarne, ki izdeluje dvigala in prometno opremo, je dejal:

"Bil sem žrtev persekucije pod Hitlerjevo vlado. Konfiscirala je mojo tovarno l. 1942; vrnjena mi je bila po zaključenju vojne. Zdaj sem spet žrtev persekucije. Izpraznevanje in premeščanje tovarn bosta zavrli, ne pospešili, ekonomsko okrevanje v zapadni Evropi."

Grški gerilci bombardirali Solun

Postaja britske straže zadeta

Solun, Grčija, 11. feb.—Gerilske topniške enote so bombardirale to mesto 90 minut. Solun ima 250,000 prebivalcev in je grška luka ob Egejskem morju.

Eden izstrelek je zadel postajo britske vojaške straže. Eden vojak je bil ubit, dva pa ranjena.

Ameriški major M. K. Molyneaux iz Detroita je dejal, da se je bombardiranje pričelo zgodaj v torek zjutraj. Prvi izstrelek je padel na Solun ob 2:30 zjutraj. Molyneaux je dejal, da ga je grmenje topov vzbudilo. Vstal je iz postelje v sobi hotela in šel k oknu. Videl je, ko so izstrelki padali na tla v bližini hotela Mediterranean Palace. V tem hotelu stanujejo ameriški in britski vojaški častniki. "Eden izstrelek je treščil na tla v bližini mojega hotela," je rekel major. "Ako bi bil padel na balkon, bi bila moja vojaška kariera zaključena."

Molyneaux je dejal, da je pregledal drobce izstrelka, ki se je razletel v bližini železniške postaje v Solunu, in ugotovil, da je bil nemškega izdelka.

Federalni detektivi aretirali komunista

New York, 11. feb.—Federalni detektivi so aretirali Johna Williamsona, visokega uradnika ameriške komunistične stranke. Odvedli so ga na Ellis Island, kjer bo zaslišan in potem najbrže deportiran. Williamson je bil rojen na Škotskem in ni ameriški državljan. On trdi, da je bil rojen v Californiji. Uradniki federalnega justičnega departmenta trdijo, da je Williamson najvažnejša osebnost v ameriški komunistični stranki. Na otoku je pridržan brez poroštva.

Slovanski kongres podprl Blatnikov predlog

New York, 11. feb.—Ameriški slovanski kongres je podprl predlog kongresnika Johna A. Blatnika, demokrata iz Minnesote, naj poštni department zniža poštnino na pakete, ki vsebujejo živila, obleko, zdravila in druge potrebščine, katere ljudje pošiljajo v evropske in druge države. Telegram z naznanilom, da Ameriški slovanski kongres podpira predlog, sta poslala Leo Krzycki in Zlatko Balokovič kongresniku Edwardu H. Reesu, načelniku odseka za pošto in civilno službo. Krzycki je predsednik Ameriškega slovanskega kongresa. Balokovič pa načelnik odbora kongresa.

Poljske unije izkazujejo napredek

Varšava, Poljska, 11. feb.—Poljske delavske unije, ki so imele pred izbruhom druge svetovne vojne le nekaj sto tisoč članov, izkazujejo sedaj velik napredek. Uradno poročilo vlade pravi, da so unije imele v decembru 2,750,000 članov.

Domače vesti

Smrt članice

Johnstown, Pa.—Dne 10. febr. je v bolnišnici umrla Mary Zabric, stara 56 let, doma iz Grahovega pri Cerknici, v Ameriki od 1910, članica društva 600 SNPJ. Pred dobrim tednom jo je zadel mrtvoud in od tedaj je bila večinoma v nezavesti. Članica SNPJ je bila od svojega prihoda v Ameriko in mnogo let vodila trgovino z jestvinami v Park Hillu. Bila je zelo aktivna v javnem življenju, mnogo let zapisnikarica pri nekdanjem socialističnem klubu, zelo rada sodelovala pri igrah, predavanjih in sploh vsepovsod, kjer je šlo za izobrazbo in napredek delavskega in društvenega življenja v naselbini. Pri tem delu ji je bil njen mož Štefan v krepko oporo, zlasti prejšnja leta. Bila je vzor naših naprednih žena in voditeljica progresivnih Slovenk v Conemaughu. Poleg moža zapušča sina Williama, ki je zdaj tajnik društva 82 SNPJ, hčere Ruth in Vido, vsi poročeni, ter brata Ivana v East Palestini, O. Preostalim iskreno sožalje!

SND za svobodni tisk

Waukegan, Ill.—Na delniški seji tukajšnjega Slovenskega narodnega doma je bil sprejet sklep, da se iz blagajne daruje $250 v sklad za obrambo Prosvete, Proletarca in Enakopravnosti.

Iz Clevelanda

Cleveland. — Naglo je umrla Albina Pesek, rojena Godec, stara 35 let. Zapušča moža Carla, tri sinove in hčerko, očeta Louisa Godec, štiri sestre in brata. —V Collinwoodu je umrla Katarina Eržen, stara 73 let, doma iz Sodražice, v Ameriki od 1913, članica KSKJ, SDZ in SŽZ. Zapušča dva sinova, dve hčere, vnuke in pravnuke.—Po večmesečni bolezni je v Euclidu umrl Robert A. Ivančič, star 36 let, rojen tukaj, član društva 158 SNPJ. Zapušča ženo, sinčka, hčerko, očeta Johna, ki je tajnik omenjenega društva, dalje mater, brata in poročeno sestro.—V Euclidu sta se poročila Jimmy Kapič in Antonia Kinkopf, v Collinwoodu pa Ann Aucin in John Augustine.—Jack Lah se je po enomesečnem bivanju v bolnišnici vrnil domov.

Nov grob v Penni

Latrobe, Pa. — V bolnišnici Mercy v Pittsburghu je umrla Mary Škoda, članica društva 318 SNPJ v Baggaleyju. Podlegla je štiri dni po težki operaciji. Stara je bila 49 let, doma iz Vesele gore pri Št. Rupertu, Dolenjsko, v Ameriki 23 let. Pred dvema letoma in pol ji je umrl mož. Zapušča hčerko in sina in štiri poročene pastorke, katerim društvo izreka sožalje.

Rusija bo dobila italijanske ladje

Izročitev bo sledila dosegi dogovora

Rim, 11. feb.—Naznanilo pravi, da bo Rusija dobila 27 italijanskih bojnih ladij na podlagi italijanske mirovne pogodbe, ki je bila podpisana in ratificirana. Med temi so oklopna ladja Julius Caesar, dve križarki in 19 rušilcev.

De Gasperijeva vlada je objavila seznam 65 bojnih ladij in 62 manjših ladij, ki bodo dostavljene Rusiji, Franciji, Jugoslaviji, Grčiji in Albaniji. Izročitev bo sledila dosegi dogovora med člani mornarične komisije, katero tvorijo reprezentanti štirih velesil. Ti so se sestali na seji v Rimu.

V komisiji so reprezentirane Rusija, Amerika, Velika Britanija in Francija. Pogoji mirovne pogodbe določajo, da mora Velika Britanija dobiti 14 bojnih ladij, Amerika 12, ostale pa Francija in druge države. Amerika se je odpovedala svojemu deležu bojnih ladij. Ona je imela dobiti moderno bojno ladjo Italija.

Francija bo dobila štiri križarke, pet rušilcev, dve podmornici in pet manjših ladij.

Velika Britanija na robu bankrota

Prepad med izvozom in uvozom se razširil

London, 11. feb.—Finančni minister Stafford Cripps je ponovno opozoril ljudstvo, da je Velika Britanija na robu bankrota. Izrekel je svarilo pred nevarnostjo ekonomskega poloma in kaosa.

Cripps je orisal kritično situacijo v dokumentu, ki s številkami dokazuje širok prepad med izvozom in uvozom blaga. Razkril je, da je deficit znašal lani čez štiri milijarde dolarjev. Rezerva zlata in ameriških dolarjev se naglo krči.

Od ameriškega "posojila" v vsoti $3,750,000,000 je ostalo le $100,000,000. Velika Britanija je dobila "posojilo" od Amerike pred dvema letoma. Takrat so premier Attlee in člani njegove vlade trdili, da bodo ameriški dolarji postavili Veliko Britanijo na trdno ekonomsko podlago.

Cripps je dejal, da bo zadnja vsota ameriškega posojila potrošena v prihodnjih štirih mesecih. Poudaril je, da bo morala Velika Britanija zamašiti vrzel, preden bo dobila predvideno ekonomsko pomoč na podlagi načrta ameriškega državnega tajnika Marshalla.

Komisija zavrnila britski argument

Vprašanje organiziranja židovske milice

Lake Success, N. Y., 11. feb.—Vincent J. Francisco, reprezentant Filipinskih otokov in član komisije Združenih narodov za Palestino, je pridobil komisijo za zavrženje argumenta Alexandra Cadogana, reprezentanta Velike Britanije, da se mora organiziranje in vežbanje židovske milice v Palestini odložiti, dokler bo Velika Britanija imela mandat nad deželo. Slednja je naznanila, da se bo odpovedala mandatu 15. maja, nakar bodo britske čete zapustile Palestino.

Francisco je izrazil nezadovoljstvo nad sedanjimi pogajanji med komisijo in Veliko Britanijo. Zahteval je, naj britska vlada sodeluje s komisijo v prizadevanjih za ustanovitev židovske milice. Izjavil je, da je ustanovitev milice potrebna, ker je nevarnost arabskega napada na Palestino iz Sirije in Lebanona.

Komisija je omenila kraje, v katerih naj bi se židovska milica organizirala in oborožila. Milica naj bi skrbela za vzdrževanje miru in reda v Palestini, kakor hitro bo dobila zadevno oblast od organizacije Združenih narodov.

Varnostni svet Združenih narodov bo dobil poročilo komisije ta teden. Na podlagi poročila se bo vršila debata o ustanovitvi židovske milice v Palestini.

RAZDELITEV PALESTINE NA DVE DRŽAVI ZAVISI OD AMERIKE

Lake Success, N. Y., 11. feb.—Komisija Združenih narodov za Palestino je prišla do zaključka, da ne bo mogla izvesti načrta glede razdelitve Palestine na dve državi brez mednarodne armade. To je mnenje tudi članov varnostnega sveta Združenih narodov.

Komisija je izjavila, da razdelitev Palestine zavisi največ od Amerike. Njeni člani skušajo prepričati Washington, da mora Amerika prevzeti vodstvo v organiziranju mednarodne armade. Ako se bo načrt, sprejet na zborovanju generalne skupščine Združenih narodov v New Yorku v novembru, izjalovil, bo dobila organizacija Združenih narodov težak udarec.

Ker je Amerika glasovala za načrt, je njena dolžnost, da stori vse za izvedbo.

Reprezentanti arabskih dežel so naznanili, da se bodo odločno borili proti razdelitvi Palestine na dve državi — židovsko in arabsko. Od židov se ne more pričakovati, da bi sami ustanovili svojo državo v Palestini. Načrt generalne skupščine bo izveden le, ako bo imel oporo pri mednarodni armadi.

Osem ubitih v bitki v Jeruzalemu

Jeruzalem, Palestina, 11. feb. —Arabski poskus invazije židovskega predela v Jeruzalemu je sprožil ljuto bitko med židi in Arabci. Bitko je končala intervencija britskih čet. Vlada poroča, da je bilo šest Arabcev, eden žid in eden britski vojak ubitih, 20 Arabcev pa ranjenih v bitki.

Ruski general Besčastnov umrl

Moskva, 11. feb.—Rdeča zvezda, glasilo armade, poroča, da je umrl general T. A. Besčastnov. On je bil poveljnik ruskih topniških enot na fronti pri Leningradu v vojnem času.

Vodja kubanskih delavcev ustreljen

Unije in člani parlamenta zahtevajo aretacijo vojaškega častnika. Teroriziranje delavcev se nadaljuje

Havana, Kuba. — (ALN) — Ustrelitev Jesusa Menendeza, voditelja sladkornih delavcev in poslanca, je izzvala vihar protestov. Protesti so povezani z demonstracijami v Havani in drugih mestih in obsodbami, katere so izrekli voditelji senata in nižje zbornice. Več sto tisoč delavcev se je udeležilo protestnih demonstracij.

Menendez je bil komunist. Ustreljen je bil v hrbet, ko je šel na zborovanje sladkornih delavcev. Ustrelil ga je vojaški častnik. Prej ga je skušal aretirati, da ne bi nastopil kot govornik na zborovanju delavcev, čeprav je vsem članom parlamenta garantirana imuniteta pred aretacijo.

Protest so podpisali voditelji vseh političnih strank. Morilca so obdolžili, da ni samo kršil parlamentarne imunitete, temveč tudi fundamentalno pravico vsakega državljana do življenja. Senatorji in poslanci so zahtevali aretacijo častnika in vseh drugih, ki so zapleteni v dejanju.

Samo general Genovevo Perez, šef generalnega štaba, se je zavzel za častnika. Dejal je, da je častnik storil le svojo dolžnost, ko je ustrelil komunista Menendeza, "ki je podžigal revolto med armado in policijo proti vladi."

Ramon Grau San Martin, predsednik republike, ni odredil nobene akcije proti vojaškemu častniku. Delavski voditelji trdijo, da se obotavlja, ker se zanaša na armado kot edino oporo svojega režima, ki nima zaslombe pri ljudstvu.

Menendez je bil ustreljen v času, ko se delavci na sladkornih plantažah in v čistilnicah bore za izboljšanje svojega položaja in zvišanje plače. Vojaške čete jih ustrahujejo in drže na delu. Veliko število voditeljev unij je bilo aretiranih v zadnjih tednih.

Največje sladkorne plantaže in čistilnice so lastnina ameriških kompanij. Med temi so American Sugar Refining Co., Atlantic & Gulf Sugar Co., United Fruit Co. in Cuban-American Sugar Co. Unija sladkornih delavcev ima 350,000 članov in skoro vsi so uposleni na plantažah in v čistilnicah ameriških kompanij. Kadar so odslovljeni, ne morejo dobiti dela nikjer, ker je samo sladkorna industrija razvita na Kubi. Razvoj drugih industrij blokirajo banke in ameriške kompanije.

Kadar so delavci odslovljeni, izgubijo tudi domove. Ameriške kompanije posedujejo skoro vse hiše in barake na sladkornih plantažah.

Bevin in Bidault se sporazumela

Diskuzije o ustanovitvi bloka

London, 11. feb. — Naznanilo pravi, da sta se britski zunanji minister Ernest Bevin in francoski zunanji minister Georges Bidault sporazumela in sestavila obris pogodbe, ki bo predložena v odobritev Belgiji, Holandiji in Luksemburški ta teden. Pogodba naj bi bila predmet diskuzij glede ustanovitve bloka zapadnih evropskih držav.

Člani britskega kabineta se bodo jutri sestali na izredni seji. Pričakuje se, da bodo odobrili obris pogodbe.

Trdi se, da obris sliči pogodbi, katero sta podpisali Velika Britanija in Francija pred enim letom. S to pogodbo je bila formirana vojaška zveza med državama. Takrat sta se obvezali, da bosta pomagali druga drugi v slučaju možne agresije in napada s strani Nemčije v bodočnosti. Bidault je sprejel britski obris pogodbe brez ugovora.

Pogajanja se bodo pričela ta teden z Belgijo, Holandijo in Luksemburško. Pogodba predvideva spojitev vseh zapadnih držav v bloku. Sovjetska unija ni omenjena, toda znano je, da bo blok ňaperjen proti nji. Države v bloku, če bo ustanovljen, bodo skušale preprečiti sovjetsko ekspanzijo na zapadno Evropo.

Atomska bomba najstrahovitejše orožje, pravi papež

Rim, 11. feb.—Papež Pij XII. je dejal, da je atomska bomba najstrahovitejše orožje, kar so jih doslej iznašli človeški možgani, zaeno pa je priporočal, naj se uporaba atomske energije prepove kot orožje v vojni. Papež je govoril pred člani Akademije znanosti. Dejal je, da bi se morala atomska energija uporabljati v prilog miru in napredku civilizacije, ne za pobijanje ljudi.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $8.00 na leto, $4.00 za pol leta, $2.00 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., $9.50 za celo leto, $4.75 za pol leta; za inozemstvo $11.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $8.00 per year, Chicago and Cook County $9.50 per year, foreign countries $11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Glasovi iz naših naselbin

Zakaj pomanjkanje olja

Letošnja zima je zelo udarila one družine in podjetja, ki si kurijo z oljem. Iz vseh krajev dežele prihajajo glasovi in pritožbe o velikem pomanjkanju kurilnega olja, ki je postalo drago kakor žafran. To pomanjkanje je posebno občutno od božiča naprej, ko je vso Ameriko vzhodno od Skalnatega gorovja zadela huda zima. Na srednjem zapadu in vzhodu je bil ves januar mrzel kakor že precej let ne. Temperatura se je večinoma sukala okrog ničle, skozi več dni tudi pod ničlo — v severnih krajih tudi do 40 ali še več stopinj pod ničlo. Vzhod je dobil za novo leto tudi debelo snežno odejo, ki je paralizirala posebno večja mesta. Newyorčane je na primer vzelo teden dni predno so se izkopali iz snega. Hudo zimo — sneg in mraz — so zelo občutile tudi južne države — tudi kraji, kjer desetletja ne vidijo snega ali občutijo mraza.

Kdor ima kurjavo na olje, ima to zimo slabo spanje. Skrbi ga, kje bo dobil olje. Dogovor, ki ga ima s svojim zalagalcem, morda drži, morda ne. V škripcih so posebno majhni odjemalci, družine s par oljnimi sodi. Večji odjemalci olje laže dobe, kajti pri večjem naročilu je več zaslužka, več profita. Posebno so v škripcih novejši odjemalci, ki so si nabavili oljne peči po vojni, kajti trgovec raje postreže svojim starim ter stalnim odjemalcem, kar jim ne more nihče zameriti.

★

V takem kurzu kakor je današnji, ko je na trgu veliko pomanjkanje kurilnega olja, je v cvetju tudi največje profitarstvo. Olje, ki je med vojno stalo sedem, osem ali devet centov galon, danes stane do 25c ali približno trikrat več. Kdor ga dobi za 19 ali 20c, je že "bargain". Kot poroča The Co-operative Builder, glasilo pokrajinske velenabavne zadruge s sedežem v Superiorju, Wis., stane zadružno olje, producirano in dostavljeno po petrolejski zadrugi v Kansasu, 15 in pol centa galon na dom dostavljeno v Minnesoti in severnem Wisconsinu. Ampak ta petrolejska zadruga je v primeri s Standard Oil in drugimi velikani le majhen ptič.

V istem tedniku tudi čitamo, da razvaževalci ali trgovci na drobno niso krivi profitarstva, kajti za svoje delo in stroške zaslužijo le par centov na galon. Na tem je morda nekaj resnice. Toda ako upoštevamo splošno bizniško pravilo, si tudi mali "free enterprizerji" radi privoščijo čim več morejo pograbiti. Nesporno pa je dejstvo, da imajo izredno bogato žetev petrolejske družbe, velike in male, ter prekupčevalci (jobbers). Največji navijalci cen so slednji in pa manjše petrolejske družbe. Vsaj tako pravi Standard Oil, ki se opravičuje (v oglasih), da morajo v konkurenci za dobavo olja majhnim ribam slediti tudi velike, če hočejo obdržati svoj trg, odnosno dobiti dovolj olja. To se sliši dokaj paradoksno in skoraj neverjetno. Dejstvo namreč je, da petrolejsko industrijo dominirajo velike družbe, štiri ali pet po številu, vse pod kontrolo Wall Streeta.

★

Ko se je Anglija lansko zimo znašla v veliki krizi in vsled pomanjkanja premoga bila prisiljena omejiti industrijske obrate in znižati porabo elektrike za domače potrebe, so "free enterprizerji" v Ameriki in Angliji zakričali, da je "sfaliral socializem", katerega je pričela uvajati delavska vlada. Predvsem je bila krivda za pomanjkanje premoga in nastalo krizo v podržavljenju premogovne industrije. Bilo je na dlani, da se "socializem" ne more kosati s kapitalizmom. Tako smo čitali dan za dnem skozi več mesecev. O dejstvu, da se je v Angliji po vojni silno zvišala produkcija in poraba elektrike za industrijske in domače potrebe, o tem je ta propaganda pridno molčala.

Po istem kopitu ali logiki bi danes lahko rekli, da je skrahiral tudi ameriški kapitalizem, ker ne producira dovolj petroleja, vsled česar to zimo zmrzuje nešteto družin, ki so za svojo gorkoto odvisne od olja. V New Yorku je prizadet tudi biznis, kajti mestna vlada je bila prisiljena ustaviti porabo olja za industrijske svrhe, dokler ne dobi novih zalog. Kongresni odsek pa je nedavno ugotovil, da imajo Grki prednost pred Amerikanci do ameriškega olja. Tega v Grčiji ne manjka, kajti ameriška vlada jim ga vsak dan dostavi njih "kvoto" — baje več kakor ga potrebujejo. Pridno skrbi tudi za zapadno Evropo, vključivši Francovo Španijo. Izgleda, da je domače prebivalstvo v Washingtonu najmanj upoštevano. Morda bo potem bolje, ako bo Wallace dobil dovolj milijonov gl[illegible]ov pri jesenskih volitvah . . .

★

Za pomanjkanje kurilnega olja sta v glavnem dva razloga. Na eni strani se je v zadnjih letih silno zvišala poraba gasolina in kurilnega olja, na drugi strani se pa ni dovolj zvišala produkcija petroleja. V primeri z 1941 se je poraba gasolina in olja zvišala za 20 milijard galonov na leto. Lani se je na primer zvišala za 17% v primeri z 1946. In sicer se je zvišala v vseh panogah — v industriji, na železnicah, na farmah, v letalstvu, na cestah, za domače potrebe in za oborožene sile. Samo eno veleletalo, bodisi vojaško ali komercialno, na primer porabi več gasolina kakor več ducatov letal pred 10, 15 leti. Tudi motoristi, trokerji in farmarji žgejo gasolin in olje kot ga niso žgali še nikdar prej. Prav tako železnice v svojih Dieselovih in oljnih lokomotivah, katerih je vsak mesec več v obratu. Tudi poraba domačega kurilnega olja se je zelo zvišala. V zadnjih dveh letih je na primer 1,300,000 strank nadomestilo premogovne peči ali furnaze s pečmi na olje.

Ker se produkcija petroleja zadnja leta ni toliko zvišala kakor se je poraba, se je dežela to zimo znašla v velikem pomanjkanju kurilnega olja. Deloma je ta kriza nastala iz razloga, ker so se petrolejski interesi lani koncentrirali na produkcijo gasolina, da so zadostili trgu, produkcijo kurilnega olja pa na stran potisnili. Zdaj so se pa vrgli, kot čitamo, na produkcijo kurilnega olja, ki ima skoraj enako ceno kakor gasolin. To pomeni, da prihodnje poletje ali še prej bo pomanjkanje gasolina. Posledica tega bodo še višje cene gasolinu in tudi olju.

Ni čudno, če se John L. Lewis zdaj sardonično smeje. Do zadnjih dveh let je bila kurjava s premogom cenejša nego z oljem. Zdaj pa je v ceni kurilno olje že prekosilo premog, dasi je tudi premog danes skoro dvakrat dražji nego je bil pred šestimi, sedmimi leti.

V priznanje našim naprednim ženam

West Allis, Wis. — Kako napredni duh in svobodna misel skušata priti do veljave, je razvidno iz dela in velike požrtvovalnosti med slovenskimi ženami po naših naselbinah.

Dokaz temu zanimanju je organizacija "Napredne Slovenke Amerike" ali "Slovene Progressive Women of America", ki je bila pred leti ustanovljena v Clevelandu, sedaj pa se ustanavljajo njene podružnice po večjih slovenskih naselbinah po vsej deželi.

Tukaj v Milwaukeeju in West Allisu je bila napredna misel močno razvita že mnogo let ne samo med moškimi, ampak tudi med ženskami. Toda delovanje in zanimanje za politično polje je pričelo pešati od tedaj, ko je prišel nesporazum v socialistični stranki, katera je prišla tako rekoč na boben. Slovenska napredno misleča žena v Milwaukeeju in okolici se je od tistega časa počutila, kot da je izgubila nekaj zelo velikega in srce jo je bolelo, pomagati pa se ni mogla. Meseca septembra lanskega leta pa so te žene ustanovile krožek gori omenjene organizacije. Ob ustanovitvi jih je bilo 30, danes pa jih je že 81 in prepričane so, da jih bo pristopilo še mnogo vsak mesec.

Program te napredne organizacije je podpirati vsako napredno delovanje, vse, kar je dobrega in potrebuje pomoči. Pomagati žele tudi po svojih najboljših močeh novo ustanavljajoči se napredni stranki, kakor tudi v boju proti naši reakciji, ki je naperila tožbo proti našim časopisom.

Da si je krožek malo ojačil blagajno, je priredil domačo zabavo dne 31. januarja. Vsako novo početje ima več ali manj težaven začetek. Nekateri smo tudi v tem slučaju z nekakšnim strahom pričakovali tega večera, toda priredba je bila velik uspeh. Srednje velika dvorana je bila premajhna in akoravno je bila priredba ženske organizacije, je bilo moških veliko več kot žensk. To je dalo ženskam še večjo vzpodbudo in upanje, da bo ta organizacija v kratkem času postala orjak med Slovenci v tej deželi in da se bomo tudi moški marsikaj naučili od teh žensk. One bodo delale za boljše razumevanje in splošen napredek. Mi jim moramo dati priznanje in moralno kot gmotno pomoč.

Tukaj tudi z veseljem zapišem, da se je po naši naselbini raznesla novica, da bomo vendar že enkrat prišli do tako potrebnega in zaželjenega slovenskega narodnega doma. Bodimo složni in pogumni ter nesebično delujmo za uresničenje te akcije. Kar so mogli ustvariti po raznih drugih slovenskih naselbinah, to lahko ustvarimo tudi mi! Naša slovenska naselbina bo prišla do pravega narodnega smisla in ugleda šele tedaj, ko bo imela svojo narodno središče!

Chas. Kramer.

Pismo nečakinje

Waukegan, Ill.—Prejela sem pismo od moje nečakinje, mlade poštne uradnice Zofke Rotarjeve, doma iz Žabje vasi pri Novem mestu. Pismo je zanimivo, kajti izpričuje, da v domovini res pridno obnavljajo ruševine, zaeno pa grade nove objekte, tovarne, železnice itd. Posebno mladina je pridna in navdušena za novo Jugoslavijo. Pismo se glasi v izčrpku:

"Ljuba teta!—Danes Vam piše Vaša nečakinja Zofi. Tolikokrat sem Vam že hotela pisati in se hotela zahvaliti za skrb in za vse, kar ste nam že poslali. Vemo, da Vam ni vse z rožicami posejano in da se tudi v Ameriki marsikaj težko dobi. Zato smo Vam še bolj hvaležni za vse. Vrniti Vam pač ne bomo mogli z ničemer, razen če boste kaj k nam prišli, ko bo malo bolj urejeno.

Draga teta, povedati Vam moram najprej, da smo prejeli moko, ki ste jo poslali. Kakšno veselje je bilo, si lahko mislite! Je kar hitro prišla. Sladkor pa res dobimo v prosti prodaji po 101 dinar kg, to je v vašem denarju dva dolarja. Letos imamo dva prašiča in po sedanjih uredbah nam od nju ne bo treba oddati drugega kot kožo, ki jo preustrojijo v usnje za čevlje. Kože od manjših prašičev je tudi treba oddati, da jih država pošlje v Čehoslovaško, od tam pa dobimo v zameno aktovke, torbice in podobno. To se reče, da take stvari, ki jih v večji meri pri nas pridelujejo, zamenjamo v drugih državah za razne stroje in za stvari, ki jih pri nas ne izdelujemo. Tako si pomagamo naprej!

Gradimo vsake vrste tovarne: za blago, za predelavo usnja, za železo, cement, steklo, avtomobile, posodo, a za vse to potrebujemo stroje, da bomo nekoč vse te stvari in tudi stroje izdelovali doma in ne bomo odvisni od drugih držav. Seveda, sedaj moramo še potrpeti, bo pa potem lepše. Da se pri nas vsepovsod dela in gradi, gotovo veste. Pri nas danes ni brezposelnega človeka. Ljudi še primanjkuje, zato ne more nihče godrnjati, da mu ne dajo dela. Plača pa odvisi od dela. Kolikor kdo naredi in kakor dela, toliko plače dobi. Sedaj ni več tako kot včasih, da bi bila dva na istem delu in da bi eden delal, drugi pa lenuharil, plačo bi pa oba dobila. Tako ljudje z veseljem delajo in obnavljajo. Ej, ko bomo enkrat to našo ubogo zemljo popravili, da ne bo več sledu o bombah in vojni, takrat bo pa lepo pri nas!

Povejte mi, ali bi pri vas v Ameriki šle gospodične in mladi fantje zastonji gradit železnico? Tam bi se najbrže temu smejali! Tudi pri nas se je v začetku dobil kakšen neveren Tomaž, ki je majal z glavo, češ s tem ne bo nič—kaj bodo pa otroci naredili! Toda ti otroci so se zbrali in namesto da bi šli študentje na počitnice, so se pa zbrali v brigade in šli v Bosno. Mestne gospodične in gospodje, ki prej niso mogoče držali v rokah drugega kot peresnike, so delali tam doli z lopatami in krampi. Lansko leto so zgradili železnico Brčko-Banovići, letos pa so šli zopet gradit drugo progo Šamac-Sarajevo.

Velikansko navdušenje je pritegnilo delavce, kmečko mladino, uradnike, vajence, da so pustili službe in plače za dva meseca in hodili delat na progo. In to kljub temu, da je vsakdo vedel, da se tam ne lenuhari in ne počiva. Vi gotovo ne boste vse tako verjeli, kot sem napisala in boste zmajevali z glavo, češ; ne verjamem.

Moj brat Ivan je bil v Bosni l. 1946 in 1947. On je imel izpit v angleščini. Hodi namreč v osmo gimnazijo in se uči ruščino in angleščino. Ker pa se ni dobro učil, je imel na koncu leta izpit iz angleščine. Vsi tisti pa, ki so imeli izpite, niso smeli iti v Bosno na mladinsko progo, ampak so morali ostati doma v Sloveniji, kjer so se tudi zbrali v skupine in so delali poti po gozdovih, kjer prej niso nikoli ljudje hodili. Šlo je namreč zato, da so gozdovi tukaj propadali, kajti nihče ni sekal še nikoli dreves v njih, ker niso mogli priti z vozovi do njih. Za zimo pa je bilo treba pripraviti drv. In ti študentje so delali poti nekaj ur na dan, drugi čas pa so porabili za učenje za izpite.

Našemu Ivanu pa je bilo hudo, da ne bo smel v Bosno in se mu je malo za malo zdelo. Pa je šel na glavni odbor mladine Slovenije, da ga naj pustijo. Tam je moral obljubiti, da se bo učil, nakar so mu dali dovoljenje.

Sedaj pa nekaj besed o sebi. V službi sem na pošti in sicer na telefonski centrali v Novem mestu, prej pa sem bila v nekem manjšem kraju na pošti. V službi sem od leta 1945, to je po osvoboditvi. Vprašali ste me, če se kaj možim. Draga teta, deklet je tukaj na pretek, ki so mlajša in lepša kot jaz, zato nimam nobenega strahu, da bi me kdo vzel.

Naj še omenim, da je Žabja vas na obronku Novega mesta in so se vršili veliki boji v naši vasi, toda vse smo srečno prenesli.

Na koncu pa Vas prosim, teta, le še kaj pišite, ker smo zelo veseli vsakega pisma. Vas prav lepo pozdravlja Vaša nečakinja Zofi."

Ana Belec.

Film "Otroci iz Evrope" in ples

Euclid, O.—Zopet se oglašam s kratkim dopisom za Progresivne Slovenke, krožek št. 3.

Naši javnosti naznanjam, posebno pa Progresivnim Slovenkam in njih prijateljem, da priredimo ples v nedeljo, 15. februarja, obenem pa bo predvajanje filma "Otroci iz Evrope", ki smo ga dobile od poročevalca Cleveland Pressa T. Andrice.

Andrica je posnel ta film v Sloveniji in drugih evropskih državah. Nedvomno, da je to zanimiv film.

Ker je sedaj ravno kampanja za denar, ki ga rabijo za zdravljenje otroške paralize ("March of Dimes"), smo tudi sklenile, da bomo imele tako zvani "povšter tanc" in vse desetice, ki jih bo prinesel ta ples, bomo poslale v sklad na postojanko za zbiranje desetic za otroško paralizo. Pri tem plesu bomo tudi zvedeli, koliko so vredni poljubčki Progresivnih Slovenk . . .

Za ples bodo igrali naši popularni Vadnalovi fantje, za vse drugo bodo pa preskrbele naše članice, tako da ne bo nihče nelačen ne žejen. Torej le pridite v nedeljo, 15. februarja, v Društveni dom na Recher ave. in se zabavajte z nami. Začetek filmske predstave ob pol sedmih zvečer. Bodite točni! Poslikah bo sledil ples. Vstopnina je samo 65c za ples in kino-slike. Torej na svidenje!

Za Progresivne Slovenke, krožek 3: **Mary Stor**, tajnica.

Matere v New Yorku protestirajo proti likvidaciji mestnih otroških oskrbovalnic (v Sloveniji jim pravijo otroške jasli), kjer delovne matere puščajo otroke med delom. Te ustanove, porojene med vojno, je oskrboval mestni blaginjski department. V Angliji, Rusiji in Jugoslaviji imajo take ustanove po tovarnah, kjer izvežbane strežnice skrbe za otroke delavk.

Pismo iz Trsta

Trst, 3. febr. — Tukajšnji časopisi poročajo, da ni bilo že 49 let tako toplo in lepo vreme na svečnico (2. febr.) in že 100 let tako tople zime kot je letošnja do danes. Kaj še vse pride, pa je težko prerokovati. Včeraj sva se s soprogo sprehajala na toplem soncu ob obrežju v Barkovljah. V gostilniških vrtovih je bilo vse polno ljudi in zelo težko se je dobil sedež na soncu. To naj bi bila sončna stran tega dopisa.

Senčna stran pa je sledeče: Nekega dne sva se pa napotila v bivšo rižarno, kjer so nekdaj lupili riž. Ogromna tovarna je napol podrta od bombardiranja in mestna poulična železnica sedaj rabi dotične prostore za svojo zalogo materiala. Za časa nemške okupacije pa so rabili tovarno za jetnišnico, v kateri je bil krematorij. Za ta kraj je bila tedaj govorica: Pri vratih notri in skozi dimnik ven. Tako je poginilo 13,000 oseb z identifikacijsko karto in nekaj tisočev nepoznanih.

Kdo so bile te žrtve? Židje, Slovenci, Hrvatje in Italijani, ki so se uprli fašistom in nacistom. Čuvaj, ki je Slovenec, je nama pokazal 18 majhnih celic iz cementa in s težkimi lesenemi zapahi, kjer so nabasali po šest do deset oseb v eno celico, v kateri ni niti dovolj prostora za dve osebi. V te celice so nabasali žrtve, predno so jih vtaknili v peč. Da se ne bi slišal jok in stok in tulenje, so ropotali z oklopnim avtomobilom, kateri še sedaj stoji poleg porušene peči. Napredne slovenske in italijanske organizacije so tem mučenikom postavile spomenik z napisom v slovenskem in italijanskem jeziku, in sicer na tistem mestu, kjer je stal krematorij. Neverjetno, kaj se je godilo v tej tovarni, toda na žalost taka je ta naša civilizacija 20. stoletja!

Dne 26. januarja so odprli za delni promet novo 11 m široko cesto iz Trsta v Sesljan. Hudomušniki pravijo, da bo peljala v Moskvo. Prične se pod Škednjem, tam, kjer so bili svoječasno uradi in prenočišče Avstrijsko-ameriške parobrodne linije. Pod Sv. Jakobom je predor, ki se konča pri dirkališču na Monte Belli, od kjer se nadaljuje pod staro cesto Magdalena Superiore na Cattinaro. Do tukaj je kompletna, razen da se še vdira tu in tam in pa plaz vleče iz gornje strani. Prisiljeni bodo sezidati visoke zidove pod cesto in nad cesto. V vasi Cattinaro delajo predor, kjer bodo morali odpeljati še več tisoč ton zemlje. Nad Lonjerjem, kjer se pod mostom križa s cesto, ki vodi v Reko, je tudi že skoraj izgotovljena. Tukaj se močno vzpenja do vasi Padriče preko Opčin v Sesljan in naprej do Vidma (Udine). Iz Trsta do Sesljana je 27 km. Za cesto so že potrošili 700 milijonov lir, a vzelo bo še precej časa, da bo izgotovljena. Cesta je vojaškega značaja in meni se vidi, da je denar vržen proč. Na drugi strani pa poročajo, da nima 6,000 družin stanovanja v Trstu. Ali bi mi verjeli, da mi je znan slučaj, ko v eni veliki sobi, pregrajeni z rjuho, stanujeta dve družini z otroki! Šest družin rabi eno stranišče in en umivalnik ter se vrste s kuho v eni kuhinji.

Taka je mizerija za stanovanje, dočim naši vojaki udobno žive v vilah z 10-15 sobami. Kako akutno je pomanjkanje stanovanj, naj vam predoči sledeče: Stanovanjska komisija odloča kdo in kje bo stanoval. Bombardirane hiše, katere so gospodarji popravili z majhno pomočjo "aliatov", pa dajo v najem gospodarji komur hočejo. Stanovanja res niso draga: $6—$20 mesečno za štiri ali pet sob, voda posebej. Stanovanje ima štedilnik in peči, toda kopalno banjo mora stanovalec s seboj prinesti in instalirati. Da pa družina dobi tako na novo popravljeno stanovanje, zahteva gospodar od $600 do $800 napitnine za 5-letno pogodbo po $6 ali več mesečno. To plačilo pomaga plačati precej slano popravilo. Lahko pa tudi kupite recimo štirisobno stanovanje za $2000 do $3000 v veliki hiši, toda potem imate obveznosti s popravili in davki.

Avtomobilisti, katerih je okrog 2,500 v S. T. O. (Svobodno tržaško ozemlje), dobe nove znamke ali tablice s tržaškim grbom in dvema črkama S. T. ter številko, tako da ne bo zamere od nobene strani. Angloameriški vojaki ali častniki pa dobe na svoje privatne avtomobile iste tablice, medtem ko so imeli do sedaj posebne ameriške.

Jutri pojdeva v Jugoslavijo, in sicer na Kras v Šepulje in okolico. Tam ostaneva sedem dni, zato nimam časa, da bi kaj več napisal. Saj vam je znano, da je tam doma dober teran! Na zdravje!

Paul Berger.

Poizvedovanje Rdečega križa

Chicago, Ill.—Katarina Leicht iz Jugoslavije poizveduje za sorodnikom Johnom Gillichem, kateri je živel svoj čas v Chicagu.

Če bi kdo vedel zanj, naj sporoči Rdečemu križu, 529 S. Wabash ave., Chicago 5, Ill., telefon 7850, Extention 397.

Rdeči križ.

Na obisku v Chicagu

Pittsburgh, Pa. — Božične praznike sem preživela v Chicagu pri mojem zetu Michaelu Chandicku. Njemu in družini se prav lepo zahvaljujem za darila in druge dobrote.

Sveti večer pa smo obhajali skupaj z družinami R. Korošec, Joseph Kosich in Pucelj, na praznik sv. Štefana pa smo praznovali rojstni dan mlajšega Kosichevega sina. Ta večer mi bo vedno ostal v spominu. Vsakdo je znal igrati na harmoniko in lepo peti. Prav lepa hvala vsem za slovansko gostoljubnost in postrežbo!

Ivana Krsul.

James M. Landis, predsednik zvezne letalske komisije, kateremu je predsednik Truman dal brco na pritisk mogočnih letalskih družb, ker jim je bil v napotje. Landis je bil zadnji "new dealer" v administraciji. Ta Trumanov korak je posebno razjezil senatorja Taylorja iz Idaha.

SLOVENCI V AFRIKI

Akademski slikar tov. Leo Vilhar, ki je več let preživel v Severni Afriki, se je nedavno vrnil v domovino. O razmerah in življenju naših ljudi v Severni Afriki je izjavil dopisniku Ljudske pravice:

"Kamorkoli greš, povsod najdeš naše ljudi, ki so se pred leti izselili iz svoje domovine, ki jim takrat ni mogla dajati zaslužka za preživljanje. Tako so tudi naši izseljenci v Afriki, kjer so se že skoro udomačili, saj so že dolgo let tam.

Pred to vojno ni bilo nobenega društva in živeli so vsak sam zase. Vendar je vsak vedno mislil na domovino, kajti v tujini je želja po domačih krajih toliko večja in ljubezen do domovine bolj občutka kot doma.

Naša kolonija je bila organizirana v Društvu Jugoslovanov v Franciji, ki ima svoj sedež v Parizu. Odboru za Alžir in Tunizijo sem predsedoval jaz. Izdajali smo list "Nova Jugoslavija" in dobivali tudi domače časopise kot "Ljudsko pravico", "Slovenskega poročevalca", "Rad", "Borbo" in druge. Svoje prostore smo imeli v "Domu društva vseh Slovanov". Tam smo imeli svojo knjižnico, oder, na katerem smo predvajali razna domača dela, dvorano za predavanja in razne prireditve. V Casablanci imajo svoj odbor za Maroko. Tam so zelo delavni; posebno je zaslužen tov. Paki.

V Alžiru je bilo v tej vojni nad 3000 vojnih ujetnikov, po večini Slovencev. Takoj so se organizirali v "Titovo armado", seveda jih je nekaj, ki so imeli slabo vest, odšlo drugam.

Ta naša armada je bila zgled vsem ostalim. Bili so najbolj disciplinirani. Znana je bila tudi po svojem pevskem zboru, čigar nastop je prenašal "Radio Algerie". O tem pevskem zboru so francoski kritiki pisali zelo pohvalno oceno.

Kjer koli so se pojavili Titovi vojaki, povsod so jih gledali z veseljem in jih navdušeno pozdravljali. Nekateri zato, ker so gojili prijateljstvo med Francijo in Jugoslavijo, večina delovnega ljudstva pa zato, ker je vedela, da so to pripadniki tiste armade, ki se bore za pravice zatiranega človeka.

Arabci so dobro poučeni, kdo je naš maršal Tito. Kajti oni so narod, ki trpi že dolgo let in je suženj, pa vidi, da so se v Jugoslaviji osvobodili prav sužnji, ki gledajo danes s ponosom in zaupanjem v bodočnost.

V Maroku je še konzul izza predvojnih dni g. Maisonier, v Alžiru pa g. Blache. Oba sta velika špekulanta in sta si pridobila dosti denarja z našim lesom in cementom. Ta dva zastopata naše koloniste, ki željno čakajo, da bi dobili prave in dobre zastopnike.

Severna Afrika je postala zavetišče mednarodne reakcije. Privlačuje jih zemlja, ki je bogata. Opaziti je takoj, da so vsi lovci na denar in to na izkoriščevalski način.

Razlika med enim in drugim t. j. med delavci in gospodo je ogromna. Delavci zelo težko plačajo za kosilo 50—100 frankov, dočim dajejo ti banditi po 100 in še več frankov napitnine. Luksuzni amerikanski bari so vedno polni, vendar ne delavcev, ampak pohajačev in špekulantov.

V Alžiru je bila tudi "Jugoslovanska" vojna misija, ki jo je vodil kapetan Abranović. Ta je imela nalogo zbirati ljudi za kraljevo vojsko. Razpustili so jo šele ob koncu vojne in "visoki" člani so se razšli, nekaj jih je vstopilo v "Tujsko legijo", kjer bodo lahko nadaljevali svoj zločinski posel, kot so ga bili vajeni v vrstah četnikov in ustašev.

Že pred vojno se je pojavil v Alžiru dr. Mihajlović kot britanski poročnik, ki se je predstavljal za Dražinega brata. Zavezniki so ga dolgo "spoštovali", vendar je njegov ugled utonil kot je Dražin.

Med našimi izseljenci so zastopane vse narodnosti Jugoslavije. Zaposleni so kot krojači, čevljarji, zidarji, uredniki itd. Precej se jih je že vrnilo domov, ostali pa še čakajo, ker preveč verjamejo našim nasprotnikom.

Leta 1944 smo ustanovili naše društvo v smislu pravil OF, za katero pa prefektura ni izdala dovoljenja. Februarja 1946 smo vložili vnovič prošnjo in sicer za ustanovitev "Društva Jugoslovanov v Franciji". Za novoletno "voščilo" 1947 pa smo dobili zopet odklonilni odgovor. Prosili smo ponovno, a odgovora doslej še ni bilo.

Delali smo kljub temu, vedeli za nasprotnike, ki so nam nagajali in nas hoteli ovirati pri delu, vendar se tega nismo plašili, marveč smo vršili svojo dolžnost, da prispevamo čim več naporov za to, da bi onemogočali vpliv reakcije med našimi izseljenci."

•

Leo Vilhar je doma iz Vel. Otoka pri Postojni. Za časa svojega bivanja v tujini se je ukvarjal s slikanjem. Svoja dela je razstavljal v Oranu v hotelu "Continental" še leta 1938. O teh razstavah so priobčili dnevniki "Oran republikain", "L' echo d'Oran" in "Oran-Matin" zelo pohvalne ocene, ki so jih napisali Eugene Cruck, M. Beller, dr. Begani, Jean Pollnet le Guen in drugi.

Zadnjo razstavo je imel v Oranu novembra in decembra 1946.

Sedaj, ko se je vrnil po dolgih letih v svoj domači kraj, pripravlja razstavo svojih del v Postojni. Začel je prikazovati delovnega človeka in borca, ki ustvarja, ki gradi. Tako bo bogatil našo kulturo in posredoval ljudem prave umetniške dobrine.

Osojščica

Micon Zargi

Z vrhov Karavank sem dostikrat občudoval lepa koroška jezera in zelene planine, ki se dvigajo iznad njih, ter bele Visoke Ture. Nazadnje sem sklenil, da bi si bliže ogledal te lepe kraje.

Julija meseca sva z nekim prijateljem šla na pot, prekolesarila Koroško in se ob Osojskem Jezeru v nekaj dnevih odpočila za nadaljno pot.

Počasi sva veslala po jezeru in sonce je naju prijetno grelo. Gledala sva na Dobrač; na jugozapadu sta se iznad Karavank dvigala še zasnežena Jalovec in Mangart, a na severni steni jezera se je bohotila zelena Osojščica, ki med Korošci slovi za

S poti na Osojščico. Pogled na Osojsko jezero na slovenskem Koroškem.

lepo razgledno točko. Še dva dni sva imela časa pred odhodom proti Turam; zato sva se kar sredi jezera domenila, da pojdeva drugi dan na Osojščico.

Jutro je bilo popolnoma jasno in hladno, kar nama je obetalo lepo, stalno vreme. S čolnom sva se prepeljala na severno obrežje jezera, krušnjak vrgla čez ramo, stopila čez cesto in se že pričela vzpenjati v breg. Steza se je vila nekaj po gozdu in nekaj po poseki, ki so jo napravili zaradi vzpenjače na Kanzel. V gozdu je nama postalo vroče, opočasnila sva hojo v hudo strmino poseke. Po zraku je nekaj zabrnelo in že sva zagledala majhen, rdeč voz vzpenjače, ki je hitel navzgor. Pospešila sva korak in po enourni hoji prišla na veliko jaso; na levi strani je bila smučarska skakalnica, pod njo pa miza s klopjo, kjer sva se udobno namestila in pojužinala. Nato sva pobrala svojo ropotijo in jo ubrala naprej. Kmalu sva prišla na lepo urejeno stezo in zagledala reklamne deske za razne hotele in koče na Kanzlu na Osojščici. Na vsakih 10 metrov je bila na drevo pribita košara za odpadke in razni napisi za pse in njih lastnike.

Dospela sva na Kanzel, si ogledala postajo vzpenjače in seveda samo od zunaj tudi elegantna hotela. Tu je prav dobro razgledišče, od koder se ti nudi lep pogled na jezero in okolico. Nadaljevala sva pot proti vrhu planine in dospela, umikajoč se "pižamam", iz območja hotelskega parka v gozd in kmalu na planino, od koder sva zagledala kopasti vrh Osojščice, ali kakor se "davijo" sedanji gospodarji Koroške—Görlitzen. Na planini je polno koč, dozidanih in nedozidanih penzionov, ki so vtis planine že skoraj popolnoma zatrli. Podvizala sva se in prišla kmalu na vrh, kjer stoji velika planinska koča (1911 m).

Tu vsa se najprej prav dobro založila s kalorijami, čeprav jih nisva preveč zgubila med potjo, in se šla nato razgledovat. V bračem, na severu in vzhodu pa gozdnati koroški hribi. Res, lepa in velika je slovenska zemlja! Daleč na severozapadu se je svetlikala samo konica Velikega Kleka.

Bilo je že pozno popoldne, ko sva zapustila Osojščico, in se po njenem zapadnem grebenu spustila v dolino. Prešla sva nekaj lepih planin s pastirskiim bajtami.

Sonce je začelo zahajati in gore so tonile v mraku. Po dveurni hoji sva se že kopala v Osojskem jezeru in gledala pramen žarometa, s katerim so gostje s Kanzla osvetljavali jezersko gladino.

(Poslano Sansu)

Pomembne arheološke najdbe

V letih 1939 in 1940 so odkrili češki arheologi pod vodstvom prof. dr. J. Neustupnega zgodovinsko izredno važne kmečke naselbine iz bronaste dobe in sicer na Pribramskem na srednjem Češkem. Med okupacijo z delom niso mogli nadaljevati in šele pred kratkim so ponovno začeli z izkopavanjem omenjenih naselbin.

Najpomembnejši ostanki leteh so bili ugotovljeni pri občini Zriek, ki je bila okrog leta 1000 pred Kr. vsekakor gostejše naseljena kot je danes. Očitno je bilo prebivalstvo — sodeč po množici izkopanih nakitov—precej imovito. Pri vasi Hrimeždice blizu mesta Dobriša so našli pokopališče več sto grobov z dobro ohranjenimi grobišči. Izkopanine so pokazale nepravilnost dosedanjega mnenja strokovnjakov, ki so trdili, da so se prvi naseljenci nastanili ob toku rek in šele pozneje prodrli v notranjost dežele. Sedanja odkritja namreč pričajo, da je bila vsa oblast naseljena istočasno v vsej svoji širini. Najdbe pa tudi dokazujejo, da je v tisti dobi cvetela trgovina z medenino in janterjem.

Izkopanine na srednjem Češkem so za preučevanje slovanske arheologije izrednega pomena. Po mnenju strokovnjakov potekajo najdeni predmeti iz časov tako imenovane knoviške kulture.

Razgledi po slovenski Koroški

Ljubljana. — Glasilo koroških Slovencev Slovenski vestnik prinaša v eni zadnjih številk dopis iz Važenberga na Koroškem, ki ugotavlja, kako se je bohotilo nemštvo v teh krajih in v kakšnih razmerah so morali živeti naši ljudje. Omenjena občina šteje tri župnije in štiri ljudske šole, ki pa od vsega svojega začetka služijo samo za ponemčevanje slovenskega ljudstva. V minulih 50 letih na teh šolah ni služboval niti en slovenski učitelj, razen v dobi jugoslovanske zasedbe od leta 1918 do 1920. V šolah v Šmarjeti, v Želimljah in Slovenskem Šmihelu so uporabljali slovensko besedo le v prvem razredu ljudske šole in še to samo nekaj mesecev.

Tudi na teh šolah so že med prvo svetovno vojno odstranili zadnje ostanke slovenskega pouka. Nemškim zagrizencem pa ni bilo dovolj, da so izrinili slovensko besedo iz šol in iz uradov, za ponemčevanje slovenskega ljudstva so uporabili tudi cerkev. Do leta 1925 je bila cerkev v Važenberku samo slovenska, v tem letu pa se je ob soglasju s strani cerkvene oblasti pričelo pridigati nemško.

Še nestrpnejše se je pričelo s ponemčevanjem po priključitvi Avstrije k Nemčiji. Tedaj je morala slovenska beseda popolnoma izginiti iz cerkve, iz šol in iz uradov. Odpraviti so jo hoteli na vsak način tudi v zasebnem domačem življenju. Slovencem, ki so med seboj govorili slovensko, so odrekovali vse pravice. Slovenske družine so morale v izseljeniška taborišča v Nemčijo, drugi spet v gestapovske zapore. Tudi Važenberk je moral dati svoje žrtve.

Po zlomu nacizma so bili naši ljudje prepričani, da se bodo krivice popravile. Toda niso se. Nič se ni spremenilo, preganjanje in zapostavljanje slovenskih domačinov se nadaljuje. Nikogar, ki je bil kriv preganjanja slovenskega življa, niso klicali na odgovor. Pri starem je ostalo tudi to, da slovenski protifašisti ne dobivajo koncesij za obrt, čeprav imajo za to vsa spričevala in so med tem povrh celo invalidi. Slovenski človek na Koroškem, naj se obrača kakor se hoče, ne pride do svojih pravic, zato pa pričakuje končne rešitve samo v združitvi Slovenske Koroške z matico Jugoslavijo.

Ogorčenje našega ljudstva na Koroškem zaradi obsodbe sekretarja Pokrajinskega odbora OF tov. Karla Prušnika Gašperja se ne kaže samo v protestih raznih antifašističnih organizacij, marveč tudi splošno med slovenskim ljudstvom, kar prihaja zlasti do izraza v številnih dopisih, ki jih prejema Slovenski vestnik iz vseh krajev Koroške. Dopisnik iz Železne Kaple piše med drugim: "Vse naše ljudstvo se zgraža nad tem. Mi antifašisti, ki smo vso vojno stali na strani zaveznikov, med katere spadajo tudi Angleži (ki so obsodili tov. Prušnika!), pa ne vemo več, ali smo zločinci mi ali oni, ki so nas prej preganjali, zapirali in pobijali, ki se nam danes smejejo, ker smo tako zaupali zaveznikom. Začudeni gledamo v Velikovec, kjer je bil tov. Gašper v enem letu dvakrat obsojen.

•

Tudi odlični tujci, ki dopotujejo na Koroško, vidijo krivice, ki se gode v tej nesrečni deželi našim ljudem. Nedavno se je mudil gori predsednik napredne organizacije mladine Avstralije Harry Stein, ki je obenem vodja delegacije Svetovne federacije demokratične mladine. Harry Stein je dal dopisniku lista "Oesterreichische Zeitung" na vprašanje: "Ste videli kaj o železni zavesi? naslednji odgovor: "Tudi na to vprašanje moram odgovoriti z "da" — vendar v čisto drugačnem smislu, kakor bi bilo pričakovati po pisanju reakcionarnih časopisov. Železna zavesa je na Koroškem zaporno področje v slovenskem delu dežele. Uradnega utemeljevanja za obstoj te železne zavese ne poznam. Toda, ker je bila tudi naši delegaciji odvzeta možnost, da bi jo prekoračili, sem si jo mogel tolmačiti samo s tem, da obstoja zato, ker hočejo svetu prikriti, da je tam slovenska manjšina teptana. Zveza mladine za Slovensko Koroško ni priznana, pač pa so priznane fašistične organizacije. Govoril sem s sekretarko slovenske mladine—mladinko, ki je mnogo doprinesla za osvoboditev izpod Hitlerjevega jarma. Angleži pa so jo dosedaj nič manj kot 21 krat aretirali."

(Kmečki glas)

Češki glas o upravičenosti borbe koroških Slovencev

Praški dnevnik Právo lidu, glavno glasilo češkoslovaške socialno-demokratske stranke, je objavilo pod naslovom "Ali naj bo germanizirano 100,000 Slovanov?" članek svojega urednika Jirija Kulhánká o položaju koroških Slovencev. Članek pravi med drugim:

"V kaosu in neredu, v težavah in v senci velikih konfliktov se izgublja glas malega naroda. Čut sveta so otopeli mednarodni problemi. Toda ti občutki ne smejo biti zadušeni, da bi mir, ki se poraja, ne upošteval ciljev, za katere se je vodila vojna. Kaj zahtevajo koroški Slovenci?—90% koroških Slovencev želi, da bi bili svobodni Slovani, hočejo postati sestavni del svoje materinske dežele Slovenije, ki je ena izmed federativnih jugoslovanskih republik. Gore ne morejo biti meja, če jih narodi, ki pod njimi žive, ne priznavajo. Gluha zavest sveta ne sme otopeti, kajti slišati se mora glas pravičnosti, glas, ki je predvsem ljudski in pošten."

List omenja nacistični puč 26. julija 1934, ko so bili nemški kraji Koroške poplavljeni z nacisti in ugotavlja, da je bila v tistih dneh južna Koroška, to se pravi, slovenska Koroška, prava trdnjava demokracije za vso srednjo Evropo. Koroški Slovenci so v tej dobi postali, tako pravi list, kot prvi v Evropi "peta kolona demokracije". Peto kolono jih v Avstriji imenujejo tudi danes. Toda v sredini, kjer so ostali nacistični birokrati še naprej v vodstvu civilne in policijske uprave, je čast biti "peta kolona". Koroški Slovenci bodo tudi v bodoče kolona demokracije.

V novi hidrocentrali na Mariborskem otoku so postavili prvo turbino

Te dni so pri gradnji velike hidrocentrale na Mariborskem otoku končali dela v zvezi z montažo prve velike turbine za 24,000 konjskih sil. Po končani montaži turbine je sedaj omogočena montaža generatorja, nakar bo prvi agregat pričel obratovati že sredi leta 1948. Uprava gradilišča je v sodelovanju z delovnim aktivom izdelala operativni načrt za montažo turbine, ki je bil za dva tedna krajši v primeri z montažnim načrtom tovarne. Montažna dela pa so bila zaključena 36 dni pred rokom. Montažo te velike turbine so prvič v naši državi izvršili domači delavci in strokovnjaki. Z deli za montažo so začeli še preden so bila končana gradbena dela. Težave je povzročalo pomanjkanje tehničnih sredstev za montažna dela. Tako je bila težka jeklena osovina za turbino postavljena z vzporednim delom dveh starih žerjavov.

Tovarne cementa

Industrija cementa na zapadu Poljske je utrpela med vojno veliko škodo. Pet mesecev po priključitvi je začela obratovati tovarna cementa v Groševicah v opoljskem okrožju. Zaradi ugodnega položaja (surovine in prevoz po Odri) so v bližini še 4 velike tovarne te vrste. Podjetja, ki so proizvajala v prvih 10 mesecih preteklega leta 15% celotne poljske proizvodnje, so letos to količino s 27% v istem razdobju malome podvojili.— Drugo važno središče cementne industrije je Ščečin, ki bo s cementnimi izdelki zalagal poljsko Pribrežje.

NAROČNIKOM

Datum v oklepaju, na primer (Feb. 28, 1948), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi

ALEKSEJ NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ IN NJEGOVE "IZBRANE POVESTI"

Večina starejših ruskih pisateljev se je ob Oktobrski revoluciji znašla v protirevolucionarnem taboru. Po zmagi Sovjetov so glavni zastopniki meščanske književnosti prešli v emigracijo, odkoder so vodili ostro in klevetniško borbo zoper nastajajočo sovjetsko državo. Na čelu protirevolucionarne literarne politične borbe je stal v tistih letih Dimitrij Sergjejevič Merežkovskij (1865—1941).

Tudi Aleksej Nikolajevič Tolstoj, rojen in vzgojen v plemiški družini, je bil v mladih letih tesno povezan s simbolisti. V viharnih dneh državljanske vojne se je umaknil v Pariz. V emigraciji je težko občutil odtrganost od domovine. Na zapadu Evrope pa je občutil tudi odpor do njene bolne kulture. Sam pravi: "Življenje v emigraciji je bilo najtežje obdobje v mojem življenju. Tam sem razumel, kaj se pravi biti izobčenec, človek, odtrgan od svoje domovine, nepomemben, ki ni nikdar nikomur potreben."

Preko muk in trpljenja je šel Aleksej Nikolajevič Tolstoj k spoznanju, k svojemu narodu, k svoji deželi in prebolel je napake in zablode kot državljan in kot umetnik.

Leta 1922, malo pred vrnitvijo v Sovjetsko zvezo, je objavil javno pismo, kjer izjavlja, da se vrača v Rusijo zato, da bi na razvalinah stare države pomagal graditi novo, močno državo.

Znal je preiti na stran revolucije, z njo zliti svoje življenje, postati izpovedovalec sovjetske dežele, vzgojitelj sovjetskih ljudi.

V njegovi literarni biografiji svoje delo v času dekadence, je važno dejstvo, da je pričenjal pozneje je ta vpliv zavrgel in se navezal na realizem. To mu je olajšalo pot k sovjetski umetnosti socialističnega realizma.

Domovinska vojna je pozvala Tolstoja na novo torišče dela: časnikarstvo in publicistiko. Nikoli prej ni bil prijatelj časnikarstva. Preveč je bil umetnik, da bi ga to privlačevalo. Prišel pa je čas, ko je vsak prijel za orožje in Tolstoj je uvidel, kaj je v tem času njegovo najuspešnejše orožje—bil je med prvimi, ki se je poslužil peresa v obrambo domovine.

Delal je pri Slovanskem komiteju, bil član Znanstvene akademije, član za raziskovanje nemških zločinov, ljudski poslanec itd.

Če je bil Tolstoj do revolucije le literat, je postal v sovjetski dobi družbeni delavec, čigar glasu je prisluhnila vsa dežela.

Njegove "Izbrane povesti", izšle pri Slovenskem knjižnem zavodu v Ljubljani, kažejo razvoj književnika od opazovalca odvišnih ljudi, ki za zabavo skrbe, da jim mine čas, do človeka, ki ve, kaj pomeni borba za srečo svojega ljudstva.

V teh povestih so slike ljudi pred in po revoluciji, slike propadlega fevdalnega plemstva in od množic odtrganih, tavajočih intelektualcev, pa do slike človeka iz ljudstva. Prva polovica knjige obsega črtice iz mladostnega življenja, iz družbe, v kakršni korenini njegova mladost. To so bila leta, ko ni opazil življenja, ne občutil utripa človeka iz ljudstva.

Tolstojevo pripovedovanje je realistično. Do podrobnosti opisuje okolje, pri junakih opazi malenkostne stvari. Opise pokrajin prepleta lirizem.

"Življenje izbrancev" bi lahko napisali kot geslo tem prvim povestim. Primer tega je črtica "Hromi gospod".

"Grigorij Ivanovič je dobil prvo mesto v Kolyvanju. Goreče se je lotil zdravljenja, celo z denarjem je pomagal. Ni se bal ob vsakem vremenu razritih, blatnih poti, ne ledenega viharja v januarski noči. Pretaknil je tesne koče, kjer so jokali garjevi otroci. Ali se je potil v črnih kopalnicah, v jedkem dimu, med kriki porodnic. Pošiljal je obupna pisma upravi in zahteval zdravil, zdravniške pomoči in denarja. Spoznal je, da vse, kar počenja, izginja v brezdanjem prepadu vaškega propadanja, da je osamljen s steklenico ricinovega olja na 60 vrst v kraju, kjer umirajo otroci kot muhe za škrlatinko in odrasli za tifusom, ki je posledica lakote. Doktor je trešČil ricinus na tla in zlezel na pograd. V letih se je mimo Grigorija Ivanoviča zvrstilo kaj lepo število porodov in življenja izmozganih žensk, od pijanosti počrnelih kmetov in garjevih otrok med nesnago, gladom in sifilisom. In Grigoriju Ivanoviču se je zdelo, da je vsa Rusija tako zgarana, počrnela in pokrita z garjami."

In kakšno je življenje teh ljudi, ki so se zaprli pred kriki tredega življenja, ki prihaja iz koč in se odbija od debelih zidov, da njih prefinjena ušesa, ki prisluškujejo šelestenju brokata po marmornatih stopnicah, ne slišijo krika delovnega človeka:

"Saj si mrzel in zapuščen kakor mrlič.—Samo pustošil si sebe in druge.—Za takole majhnega v temle naslanjaču se prav nihče ne zmeni. Ni mogoče ubežati spominom, vedno so na straži, pomiri jih lahko samo vino ali razvrat.

V mladih pa gloje misel: "Kaj ni drugačnega življenja kot so ga živeli predniki? Gledali so skozi tale pisana okna, poslušali valčke, poležavali po divanih in se ljubili. To je bilo vse. Potem so umrli.—Zakaj? Da bi prav tako umrl in strohnel tudi jaz?"

Objektivnost in navidezno hladno slikanje teh odvišnih ljudi podčrtava brezizgledno stanje ruske družbe, ki se je z naglimi koraki bližala krizi, ki je ugonobila kapitalistični ustroj. Kakšen je temelj te družbe?—Na samoljubju in egoizmu zgrajena je bila ta, v šumečo svilo zavita predrevolucionarna družba caristične Rusije.

Slika splošnega propada je to, slika družbe, ki ji manjka socialni čut, brezciljna, poginu zapisana. Ni rešitve iz tega kaosa vase obrnjene družbe z zakoni, prikrojenimi za svoje potrebe. Če ne ugledaš rešitve po socialistični poti, ne več po načelu "človek proti človeku", ampak "človek s človekom—za človeka"—ne najdeš poti v zdravo življenje."

In to pot je našel Aleksej Nikolajevič Tolstoj.

Zadnja tretjina njegove njige je življenje človeka, ki ga je prekalila borba, ko je pozabil nase in je v borbi za srečo drugih iskal svojo. Taka je Olga Zotova, deklica buržujskega porekla, ki je prehodila vso težko pot državljanske vojne. Take so ženske, moške in celo otroške figure "Povesti Ivana Gudareva".

Preproste so te povesti, a prav to jim daje tisto umetniško učinkovitost in pristnost, brez katere ni nobene prave umetnine.

Tolstoj je v bistvu epik. Njegova velika skrb je bila poleg idejne, kritično realistične analize dogodkov—tudi forma.

"Zakon za pisatelja je—ustvarjati svoja dela po poti notranjega videnja tistih stvari, ki jih opisuje," pravi sam o umetniškem ustvarjanju.

Tolstoj ni spravljal načrtov na papir, pač pa jih je nosil v glavi, kot je pripovedovala njegova vdova.

Jezik je obladoval dovršeno kot klasiki ruske književnosti od Puškina do Gorkega. Sam pravi: "Ruski jezik—je eden izmed najbolj magičnih jezikov: bolj kot vsi drugi evropski jeziki je blizu živi govorici."

Čeprav ni v njem tiste mogočne umetniške umirjenosti kot na primer v Levu Tolstoju, ga je vendar poleg Šolohova treba prištevati med največje sovjetske pisatelje, ki častno nadaljujejo veliko tradicijo klasične ruske književnosti.

V. Z.

Listnica uredništva

Ker poštni zakon prepoveduje vsako oglašanje kakršnega koli srečkanja v listih, prosimo vse dopisnike, ki oglašajo prireditve svojih društev ali drugih organizacij, ali pa kako drugo akcijo za zbiranje denarja, naj v svojih poročilih ne omenjajo srečk ali srečkanja, kakor tudi ne kartnih ali tombulskih zabav, oko jo zanje določena vstopnina. Poštna uprava zahteva od nas, da mora vse take oglašanje iz lista. Prosimo, držite se tega.

PRED SONČNIM VZHODOM

NOVELE

ANTON INGOLIČ

(Nadaljevanje)

Neznanec je utihnil. Nihče ni spregovoril. Če bi bila starka samo zavzdihnila, bi bile ženske popadale na grob in tulile kot ranjene zveri. Toda starka je samo za nekaj hipov zatisnila oči, bolečina ji je razparala obraz, in že se je oglasila: "Aca je bil velik v življenju in tudi v smrti. Takšnega človeka ni bilo daleč naokoli. Že od nekdaj."

In kakor bi se odprlo nekaj v njej, je začela pripovedovati o Acini mladosti, o njegovih borbah z volkovi in Turki, o modrih nasvetih, ki jih je dajal sosedom, o pomoči ki so jo pri njem našli siromaki, o skrbi za domače in za vso vas. Potem je pripovedovala o sinu Jovi, mirnem, delavnem in preudarnem možu, ki že kot otrok ni poznal ne igre in ne zabav, njegova igra je bilo delo, njegova zabava skrb za živino in zemljo. Nato se je spomnila še obeh vnukov, živahnega Radojka in bolehnega Milojka.

"Ti so bili naši redniki, naši vodniki! Pokoj in mir njihovim dušam! Dimitrije in Ivo pa naj žvita, da maščujeta njihovo smrt!"

Ni se mogla več premagovati. Zgrudila se je k Acinemu križu in pretresljivo zavekala. Potem se je po kolenih zavlekla še do drugih križev in jih kot brezumna poljubljala.

Tudi Stanojka. Milena in Jela niso mogle več molčati. Neznanec se je medtem izgubil v vrbje.

Preko reke se je znova razlegel jok in krik žensk; spet so se na drugi strani zbrali preplašeni obrazi. Ženske so si brisale oči, moški so nemo strmeli preko reke. Kdaj pa kdaj je veter prinesel pretrgane stavke tožba. Zdaj so prisluhnili že v stranskih ulicah. Vrvenje v glavni ulici je utihnilo. Iz delavnic ni bilo slišati običajnega ropota. Kakor da je nevidna, koščena roka zgrabila meščane za grlo.

Žene so silneje in silneje jokale, Stanko jih je tolažil in miril, toda nič ni pomagalo.

Tedaj se je pokazal tik pred grobom visok vojak s sivo železno čelado na glavi in puško na ramenih. Rezko je zaklical v jok: "Da ste mi pri priči tiho! Nobenega glasu več!"

Otroci so že ob pogledu nanj umolknili, žene pa so le počasi doumele, kaj hoče. Druga za drugo se je dvignila in si brisala solzno lice, le starka je ostala pri križu.

"Ali čuješ, stara?" je zakričal vojak besno. "Takoj vstani in marš odtod! Vzemite posodo in pojdite!"

Starka se je vzravnala, bila je večja od vojaka, ki je stopil grozeč proti njej, ga sovražno premerila in zaklicala: "Ali ne smemo za svojimi niti jokati?"

"Ne! Sorodniki komandanta partizanske čete Dimitrija Krstića ne! S svojim bedastim kričanjem samo razburjate mirno mesto!" Vojak je dvignil roko: "Poberite se, in sicer takoj!"

Starkine oči so se široko opdrle in v grozi strmele predse. Spodnja čeljust ji je šklepetala in roke so se ji tresle.

"Torej niti jokati ne smemo za njimi?" je zajecljala. "Niti jokati?"

"Tiho in marš odtod!"

Milena in Rada sta naglo spravili krožnike, Stanko pa steklenice in kozarce. Vsi po vrsti so stopili h križem in jih poljubili.

Stanko je stopil k starki, ki je ves čas kot okamenela stala pri Acinem križu, in jo prijel za roko.

"Pojdite, babica!"

Tedaj se je starki izvil iz ust silen, nečloveški krik, razširila je roke in padla z obrazom na grob.

"Kaj uganjate komedije? Dvignite starko in stran!" je vojak nestrpen zakričal.

Stanko je dvignil starko, ki se mu je pa že naslednji hip izmuznila iz rok in brez življenja padla nazaj na grob.

KRUH

Že od nekdaj so imeli Stankovići svoj mlin v grapi za mestom, svoj mali mlin s koščkom zemlje. V mestu so pripovedovali, da so bili Stankovići svoj čas bogati kmetje, obširne planine nad Zaječarom so bile njihove, toda Vaskin praded se je bil sporekel s turškimi gospodarji in moral je zapustiti svoje planine, ovce in bogate njive koruze ter z nekaj zlatniki pobegniti v Moravsko dolino. Kupil je zunaj mesta njivo, jo posadil in čakal, da se bodo časi izboljšali, ko se bo vrnil na svoje. V čakanju so mu kopneli zlatniki in minevala so tudi leta: sin je dobil od očeta samo majhno kočo z njivo ob potoku. Časi so se končno izboljšali, toda sin ni mogel več dobiti očetovega posestva, bilo je že v drugih, tretjih rokah in nihče ni hotel vedeti, da je bilo kdaj last Stankovićev.

Vse sinovo življenje je minilo—kakor očetovo—v mislih na planine in na pravi dom, za svojo kočico in za njivo je le malo skrbel. Šele tretji Stanković, čokati Jovo, je opustil misel na nekdanji dom. Zemljo je obdeloval pridno in vestno, toda bila je premajhna za številno družino. Često je posedal ob potoku, ki je tekel pod njivo, in premišljal, kako bi pripravil otrokom boljši kruh. Bil je počasnih misli, zato je šele na starost našel rešitev: tu ob potoku je treba postaviti mlin. Pod mestom na Moravi sta sicer dva, toda njegov bi bil skoraj tik ceste, pri vhodu v mesto. Za kmeta, ki ima opravek na sodniji ali drugod, kot nalašč: med potjo odloži žito in nazaj grede vzame moko.

Njegov sin Vaska je očetovo zamisel dolgo preobračal in gledal od vseh strani; ko se je pa nekaj let po očetovi smrti lotil dela, ga je tudi izvršil kljub pomislekom svojih sestra in ugovorov nekaterih znancev, ki so bili prijatelji obeh mlinarjev z Morave. In zgodilo se je, kakor je računal oče: z velike ceste, ki je bila oddaljena le dober streljaj, se je preko ozar kmalu napravila zasilna cesta, ki je bila posebno ob tržnih dnevih polna prihajajočih in odhajajočih voz. Mlin je mlel dan in noč. Kmetje so zjutraj pripeljali pšenico ali koruzo, odšli v mesto in se opoldne vrnili ter vzeli s seboj moko, mnogi so pa pred mlinom počakali, dokler ni prišlo njihovo žito na vrsto. Čiča Vaska, tako so splošno nazivali mlinarja, si je kupil novo obleko in začel prihajati v mesto ter se ustavljati zdaj v tej, zdaj v oni kavarni, medtem ko njegovega deda in pradeda ni bilo v mesto niti ob največjih praznikih; Stankovići se nikoli niso imeli za meščane in tudi mesto ni nanje gledalo kot na svoje, neredko jih je celo spravljalo v zvezo s tatvinami koruze in drugih poljskih pridelkov.

(Dalje prihodnjič.)

DESETAR RIKO

Od Radmana je zelo lep razgled. Kakor na dlani leži med gozdovi in polji kmetija Žlebnika, kjer je v mrzlih februarskih nočeh padel pesnik Kajuh. Nad Žlebinkom se dviga hrib Škorenj. Tam je v lepem majskem jutru padel komandant Franek. Pred smrtjo je rekel nekemu kmetu na Škornju: "Kaj boš godrnjal, če se naše mule pasejo po travniku. Ob košnji bom v enem dnevu pokosil ves hrib Škorenj. Prišel bom z celim bataljonom, kajti takrat bom sigurno že komandant bataljona". A ko je Franek padel, je dejal kmet, da bi bilo bolje, če bi bog vzel njegovo "staro" kakor njega.

Dalje se vidijo Bele vode in nad njimi mogočni masiv Mozirskih planin. Torbo spominov ima marsikdo na Mozirske planine: snežni viharji, letna vročina, čredo živine, studenci in kot zid navpične strmine.

Bil je sončen jesenski popoldan. Desetar Rike je s svojo desetino — 12 borcev — ves popoldan pil mošt (tolkovec) pri Žonku. Riko je bil star borec iz dvainštiridesetega. Rad je kazal svoje rane, ki jih je imel enajst na rokah in nogah. "To sem dobil pri Ribnici 1942, mezinec mi je odbilo v Tatrah, ko je bilo pol bataljona razbitega, v stegno sem dobil pri Grahovem, in kaj bi vam še pravil. . ." Tako je govoril.

Riko je bil znan kot najboljši borec v četi. Kadar je bilo treba iti na najnevarnejši položaj ali v četo, ki se je prebijala čez cesto, se je vedno javil Riko. Nihče ne bi si mislil, da bi ta veliki človek, ki je vedno molčal in vedno stal ob strani, tako hraber. Le vsaka dva meseca, če je prišel do žganja ali vina, se je napil. Napila se je tudi vsa njegova desetina. Tudi danes je pil, kajti desetina ni bila navadna desetina, kakor druge. Vseh enajst, ki jih je imel, so dovršili oficirsko šolo in so bili vsi spomladanci l. 1944. Sinoči, ko jih je spremljal s Pohorja v brigado, je razbil z njimi švabsko zasedo pri Dolžah. Sedaj je že tukaj pri Žonku. "Bog nas varuj," je vzdihovala Žonkova mati. "Od Št. Vida do Zavodnja je vsa cesta polna Švabov. Kurirji so šli že v svoje bunkerje. Zajeli vas bodo." Novi deseterji so zaskrbljeno pogledovali. To videč je Riko zaklical: "Tovariši, v stoj — in vsi so se postavili v vrsto. — Tovariši, skupaj nas je šestdeset." Tovariš Riko, s teboj nas je samo dvanajst," prekine rdečelični Pepe iz Savinjskih hribov. "Molči, Pepe, ki nič ne veš. Vsi ste dovršili podoficirsko šolo in vsak od vas mora biti najmanj za 5 borcev. Ali je tako?" "Bo tako," mu vsi odgovore. "Torej trije — to se pravi 15 — vas gre do Kopa, a trije, to se pravi 15, se vas odcepi v graben in zavijete na levo po ozki stezi do roba ceste do tistih malih koč, pa čakajte. Dva, to je deset borcev, pa pojdita do Radmana in če so Švabi, čakajta. Eden naj pride nazaj, druga dva pa na straži. Radman mora čakati doma, jaz bom pa tukaj čakal še nekaj časa." Riko je sedel z enim borcem za mizo, dva druga je poslal na stražo pred hišo. "Poglejte mati," reče Riko in pokaže na brzostrelko. "To sem zaplenil v borbi na Vipavskem in v vašo hišo ne gredo vsi tisti fašisti, katere sem v borbi zrešetal. Doma imam staro mater, ki je rodila 14 otrok. Imamo samo leseno in črvivo bajto. Vsi otroci smo bili hlapci in dekle."

V sobo je stopil komisar Nande, ki se je pravkar vrnil iz bolnišnice. Tam od Raven se je slišalo poredkoma streljanje. Od Paške strani so zamolklo grmeli topovi. "Tovariš komisar, novince-desetarje peljem na Savinjsko v brigado. Patrole sem poslal proti Kepu do ceste in Radmana. Čez pol ure jo bom mahnil proti Radmanu in čez cesto naprej na Savinjsko "Ti si vedno stari Riko," reče Nande. "Komandir bi že lahko bil, pa si še vedno desetar, čeprav si znan kot najhrabrejši v bataljonu." "Tovariš komisar, ne morem pomagati, nocoj smo pri Dolžah razbili švabsko zasedo. Zaplenili nismo nič, ker so bili hitrejši od nas. Sedaj bom šel naprej. Tovariš komisar, če greš na Savinjsko, se nam lahko pridružiš, čeprav težko hodiš zaradi ran. Za varnost boš imel dvajset desetarjev". Nato so vsi zapustili Žankovo hišo ter šli v strmino.

Radman je zaskrbljeno gledal peščico partizanov, češ koliko Švabov je šlo proti Zavodnjam, a vas je tako malo!"

"Lovro, pristavi mitraljez k tej stari lipi, ostali pa na rob gozda nad bajto! Komisar, ti pojdi v hišo, ker si še slaboten!" Riko je odšel z ostalimi na rob gozda ter se vlegel na cesto zraven podrte smreke. Vsi so polegli petnajst metrov drug od drugega.

Mesečina je lila skozi vejevje. Pri lipi ob hiši se je svetila cev mitraljeza. Na položaj je prišel tudi komisar Nande, ki je bil drugače zelo redkobeseden, a znan kot hraber komisar. Vlegel se je zraven Rikota. "Ti, Nande, si gotovo študiral?" ga vpraša Riko. "Tehniko sem študiral," mu odgovori. "To se pravi, da boš gradil hiše, tovarne in mostove," govori dalje Riko. "Gotovo si dobro živel v mestu," nadaljuje Riko. "Eh, kaj dobro živel. Sin sem malega uradnika. Kaj pa ti, Riko? Kaj si ti delal prej?"

"Štirinajst nas je bilo pri hiši. Bajta je toliko velika, da bi jo lahko trije nesli. Ko sem bil majhen, nas je po pet do sedem spalo na eni postelji, nato sem bil pri nekem vaškem oderuhu za konjskega hlapca. Capin je postal belček . . ."

Noč je bila mesečna in topla. Samo tam na Ravni so se slišali posamezni streli in rakete, ki so švigale nad Velunjski graben. "Tam se bije Šercerjeva brigada. Ali ni ravno takšna noč kakor takrat, ko smo napadali Št. Peter na Krasu in ko smo šli kar naprej proti Brkinom? Ob stezah in poteh so stale vreče jabolk. Dobri ljudje žive tam." "Ali boš še preganjal konje, če ostaneš živ?"

"O, tisto pa ne, temveč k traktorjem bi šel in njive bi oral," mu odgovori Riko. Nato vstane in gre pogledat, če je že vsak desetar na svojem mestu. "Sedaj smo na položaju. Spali boste jutri na Mozirskih planinah," je tiho govoril.

V dolini čez cesto se je nekaj svetlikalo. Na cesto so prišli prav počasi sem od Žlebnika prvi čeladarji. V gozdu je zašumelo. Riko je vrgel prvo bombo na cesto, ter vpil: "Le bliže, čeladarji, le bliže, Hitlerjevi pasjeglavci!" Oglasile so se puške cele desetine, vmes pa bombe in hkrati rafali mitraljeza. Nato se je začelo lomastenje v kotlini. "Sedaj jo pobirate proti Šoštanju, kmalu boste proti Črni in še naprej, golazen ušiva iz Berlina!" Cela desetina je sledila Rikoveme zgledu ter divje rjula. "Za njimi, da jih ujamemo!"

Cela desetina se je spustila nizdol po cesti. "Fantje z bombami, ker smo založeni z njimi!" je vpil Riko ter se spustil za nekim velikim Prusom. "Le počakaj malo," je kričal Riko ter vrgel za njim bombo. Veliki Prus je zamahnil z rokami in padel počez čez cesto. Švabi so ušli v gozd, desetar Grega pa se je sklonil nad mrtvega švaba. "Major, te dve torbi ima, polni aktov!" je vpil Grega.

Od Zavodnja sem so padale težke mine. Na ovinku ceste je ležala ubita mula, natovorjena s težkim mitraljezom, zraven je ležal mlad razmesarjen Švaba. Streljanje je potihnilo. "Gremo naprej za Švabi," je zavpil Riko mitraljezcu, ki je čepel ob stari Radmanovi lipi. Otovorjena s težkim mitraljezom je cela desetina krenila po cesti proti Št. Vidu. Švabske mine so padale v bližino. Na križišču, kjer gre cesta naprej proti Črni, na levi pa se odcepi proti Belim vodam gozdna pot, je padla težka mina, razmesarila hrabrega desetarja Rika, dva desetarja pa lahko ranila. Danilo se je že, ko so ob robu gozda zakopali Rika, zavitega v šotorsko krilo.

Po cesti od Zavodnja je prihajala patrola Šercerjeve brigade. "Tovariši, padel je najhrabrejši borec Šercerjeve brigade, ki ni poznal bunkerja, ne zaledja, temveč samo borbo," so govorili desetarji.

Jutranje septembrsko sonce je obsijalo lepe koroške hribe. Švabi so se nenadoma umaknili proti Šoštanju. Komandant jurišnega SS bataljona je ležal ob cesti.

Ko pa je šla desetina mladih podoficirjev naprej na Savinjsko, so se zakleli, da bodo vsi tako hrabri, kot je bil stari desetar Riko.—*M. H.*

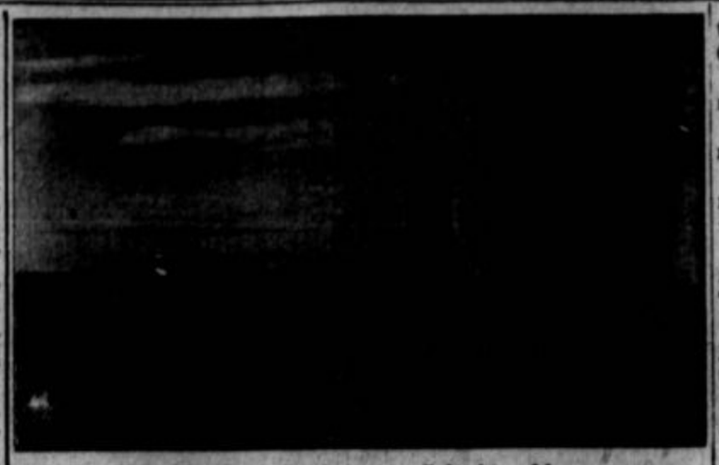

Vrh Osojščice. Pogled proti Julijskim Alpam.

BETA JARABANČEVA

Peter Jelemnický

Ena glavnih nalog, ki je takrat delala največ preglavic našim političnim delavcem, je bilo organiziranje preskrbe in prehrane vseh partizanov, upornih vojakov, pribežnikov in begunce, ki so se jim pridružili. In da bi bili vsaj vsi zdravi! Morali bi videti njihove zmrznjene noge in roke! Morali bi videti te rane! In te bolezni! Verjemite, mnogi izmed njih so bili v položaju, ki jim ga ni mogel nihče zavidati.

Tak je bil na primer Fjodor. Moj dragi, s Fjodorom je bilo najteže.

Vprašujete, zakaj? Saj je vendar jasno.

—Tako razdrobljenih kosti še nikdar nisem videl—je baje dejal zdravnik. Uravnal je nogo, dal jo je v sadro, a zasadrenje se mu ni posrečilo. Golenico so morali nategniti ob železnih palicah. Veste pa, da igrati se s takošnole nogo, gledati jo, čistiti, negovati, obvezovati in jo prekladati . . . komaj da bi sam vrag vzdržal. Pa da bi bile rane samo od strelov! Noge, roke, glava! In Fjodor, kakor sem že pravil, je ležal en teden na Obrobovniku v snegu; a četudi je zavil svoje krvaveče noge v plašč, mu je kaj malo pomagalo. Mraz je storil svoje.

Ne čudimo se fantom, ki so ga takrat našli, položili v kolibo čisto zraven ognja. Čeprav vemo, da bi tega ne smeli, so to vendar v dobri veri naredili. Hoteli so mu dobro. Želeli so ga rešiti.

Toda jaj!—kakšno trpljenje je bilo šele potem! Kakšen križ! Rane, da, celi zmrznjeni nogi sta se gnojili, meso je gnilo in odpadalo. Fjodora so mučile bolečine, niti premakniti se ni mogel in je onemogel, brez moči ležal na postelji. Kričal je, bil je hitro razdražljiv in tudi strašno togoten.

Uboga Beta! Naložila si je težak križ. Odkod je imela v sebi toliko moči? Odkod je vzela svetniško potrpežljivost? Kaiti vsak človek, posebno še tako hudo izmaličen kot Fjodor, ima svoje človeške zahteve. Nežno in z ljubeznijo se ga je dotikala, mehko ga je prekladala in mu pomagala, dasiravno je Fjodor prav takrat, ko ni mogel več premagovati svojih bolečin, imel zanjo samo psovke; preklinjal je Beto, preklinjal je vse na svetu in se po nepotrebnem razburjal.

Ko je zopet nekoč prišel zdravnik, da pogleda Fjodorove gnijoče rane, je Beta šklepala in vila roke pred njim:

—Gospod doktor, zaboga vas prosim, pomagajte mu!

Doktor je spoznal, da je Beta pri koncu s svojimi močmi. Vedel je, da je za Fjodorovo rešitev porabila že vse, kar je v svojem uboštvu še imela. Vedel je, da pod nesrečnikom razpada in trohni poslednja slamnjača, da je že zadnjo rjuho okrvavil in razjedel gnoj. Vedel je, da Beta nima mučesar več, da bi preoblekla pernico in postelj.

—Naredil bom, kar se bo dalo —je rekel.—Operirati ga moram.

Odrezal mu je sedem prstov na nogah.

Hudo je bilo, seveda, pri moji duši, to je bilo bridko. Rezal je rane, rezal je vse, kar je že bilo zanič. Fjodor se je branil, bil z rokami in jih vse po vrsti preklel. Zatem pa mu je odleglo.

Ko se mu je obrnilo že na bolje, ko se je dalo z njim že govoriti, je v mraku posedala pri njem Beta in razpletala pogovor:

—Ti, Fjodor, si velik hudobnež in nehvaležnež—mu je često govorila.—Odšel boš domov, a na nas boš pozabil . . .

Fjodor je bil iz Krasnodara. Kubanski kozak. Že dolgo ni videl svojega kraja. Toda v nočeh, ko mu bolečine niso dale spati, se je v duhu vedno vračal tja. Vračal se je tja od nas globoko sredi hribov in strmih gričev, kjer vise po pobočjih njive ovsa, vračal se je na domače ravnine in vselej se mu je zdelo, kot da se je znova rodil.

—Pri nas na Kubani—je pripovedoval s skoraj odsotnim glasom—pri nas ti raste pšenica . . . visoka kot trsje. Tudi na konju se v njej kar zgubiš . . . Pri nas je dobro.

In Beta ga je opazovala.—Fjodor že ni več tu; Fjodor je nekje v Krasnodaru in hodi med svojimi polji . . .

Bile pa so samo sanje. Fjodor, ubožec, je živel le še v duhu, medtem ko je njegovo oslabelo telo ležalo na postelji kot popolnoma tuja stvar.

Nekoč so bili vsi domači za hipec stran od hiše. Ko se je potem vrnila Beta v izbo, je našla Fjodroa ležečega na tleh.

—Ježeš Kristus! Kaj se je naredilo?- in je skočila k njemu.

Ni ji odgovoril niti besedice. Še celo tedaj ne, ko ga je položila nazaj v postelj in mu popravila blazino pod glavo. Ni hotel priznati, da je izrabil njihovo odsotnost in da se je poskusil postaviti na noge . . . Očividno se je sramoval. Sram ga je bilo svoje revščine, svoje nemoči in v sebi je kuhal jezo in žalost, ki sta ga žrli.

—Ah, kje! Fjodor bo počakal tako dolgo, da bo shodil—je računala Beta.

Že pred tem, v začetku decembra, takrat, ko so Nemci odvlekli mladega notarja, sem slučajno srečal Beto na občini. Začel sem jo spraševati to in ono in začutil, da je nekam vznemirjena. Govorila je:

—Če začno zopet ti Švabi k nam hoditi . . .

Naravno, da je pri tem mislila na Fjodora.

—Upajmo, da vas puste pri miru—sem ji odvrnil, dasi sem vedel, da je to kaj slaba tolažba.

—Zase se ne bojim. Za Fjodora—je rekla.—Saj bi ga ubili! Toda jaz . . .

Umolknila je za trenutek, a jaz sem čakal. Slutil sem, da še ni dokončala, da samo išče najprimernejšega načina, kako bi jih pretentala.

— . . . jaz sem na to že davno mislila. Če bi le prišli, ko bi navalili na našo hišo, vdrli v izbo in našli na postelji Fjodora, bi jim rekla: "To je moj mož!"—In legla bi k njemu pod pernico. . . . Morebiti mi ne bi verjeli, znabiti, da bi hoteli, naj bi jim odgovarjal na njih vprašanja, kdo ve, če mu ne bi pri tem grozili še z brzostrelko, satani. A takrat, kakor je Bog nad menoj, bi jim odgovorila: "Dajte mu mir! Saj vidite, da je nem." Glejte, vse imam do kraja premišljeno.

Ne vem, kateri zlodej me je tistikrat premotil, da sem Beti podrl ves njen načrt in da sem zasejal dvom v njeno srce. Še danes me je sram za to, kar sem ji rekel:

—In ko bi vam ne verjeli? Če bi odgrnili pernico in zagledali Fjodorove rane? Kaj potem? . . .

—Kaj potem?—je ponavljala moje vprašanje.—No, tedaj bi pa . . . .

Izkazalo se je, da Beta vendarle ni bila pripravljena na vse možnosti.

Na srečo Nemci zares niso zašli v našo vas. Verjetno so jih hudikovo morile druge, hujše skrbi.

(Iz romana "Kronika"; založba Pravda v Bratislavi 1497. Prevedel Bogo Smolej.)

BUILDING SERVICE EMPLOYEES

Weekly starting salaries

MEN	WOMEN
$54.60	$36.55 - $44.20

STEADY WORK

52 weeks a year

Choose your shift. Day or night
Sick Benefit. Hospitalization
Pension Plan Insurance

Inquire
8:30 to 4:30
Room 1222

125 South Clark St.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

"PROSVETA"
2657 S. LAWNDALE AVE.

Chicago 23, Ill. ..... 19.....

Vaša naročnina na "Prosveto" je potekla z dnem.....

V slučaju, da je od strani upravništva kakšna pomota, nas takoj obvestite, da se isto popravi! Z bratskim pozdravom
ZA UPRAVO "PROSVETE"

CENE LISTU SO:

Za Združ. države in Kanado	$8.00	Za Chicago in okolico je	$9.50
1 tednik in	6.80	1 tednik in	8.30
2 tednika in	5.60	2 tednika in	7.10
3 tednike in	4.40	3 tednike in	5.90
4 tednike in	3.20	4 tednike in	4.70
5 tednikov in	2.00	5 tednikov in	3.50
Za Evropo je		$11.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Prišteti se sme le one člane iz družine, ki to dovolijo in ki žive ali stanujejo na enem in istem naslovu.

V nobenem slučaju ne več kot 5 tednikov

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov, ki so prišteti, preneha biti član SNPJ, ali še se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku ali pa ustaviti dnevnik.

PROSVETA, SNPJ, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $.....

1) **Ime** ..... **Čl. društva št.** .....

Naslov .....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2) ..... **Čl. društva št.** .....

3) ..... **Čl. društva št.** .....

4) ..... **Čl. društva št.** .....

5) ..... **Čl. društva št.** .....

Mesto ..... **Država** .....

Nov naročnik ..... **Star naročnik** .....

Kadar se preselite, vselej naznanite svoj stari in novi naslov!